

Vüs'at O. Bener'in Hikâyelerinde Mekân

Yusuf Çopur^{a, b}

Özet

Vüs'at O. Bener, 1950 sonrası Türk edebiyatının dikkat çeken isimlerindedir. Bener, roman ve öykü başta olmak üzere pek çok alanda eserler vermiştir. Bener'in öyküleri modern tarzda ve varoluşçuluk anlayışı merkezinde; yalnızlık, huzursuzluk, yabancılaşma, ruhsal sıkıntılar ve benlik arayışlarıyla dikkat çeker. Yazar, hikâyelerinde bireyin iç dünyasına eğilmiş, sosyal meselelere değinmemiştir. Bu nedenle toplumsal temalar –ekonomik sorunlar, sınıfsal farklılıklar, kuşak çatışmaları gibi temalar – onun öykülerinde ön planda yer almaz. Vüs'at O. Bener, bir durum hikâyecisidir. Bundan dolayı öykülerinde psikolojik tahliller ve yansımalar ağırlıktaiken olaylar ve mekânlar geri plandadır. Bener'in öykülerinde mekân çoğu zaman belirsiz veya soyut kalmış, kimi zaman da birkaç cümle ile geçiştirilmiştir. Bener'in öykülerinde mekânın tasvirinden ziyade mekânın tasarımı dikkat çeker. Yazarın öykülerinde otobiyografik izler oldukça belirgindir. Büyük kentlerin yanı sıra anlatıcı yazarın subaylık mesleğini yaptığı taşra kasabaları Bener'in hikâyelerinde nitelikli dış mekân olarak karşımıza çıkar. Yazarın öykülerinde dış mekân ağırlıklı olarak ismi verilmeyen Anadolu şehirleri veya kasabalarıdır. Yazarın öykülerinde olaylar genelde iç mekânlarda geçer. Bu mekânlar, yemekhaneler, hastaneler, oteller, ceza evleri, dükkânlar veya evlerdir.

Place in Vüs'at O. Bener's Stories

Abstract

Vüs'at O. Bener is one of the important figures of Turkish literature after 1950. Bener has produced works in many fields, especially novels and short stories. Bener's stories are in the focus on modern style and existentialism; loneliness, restlessness, alienation, mental distress, and self-seeking attract attention. The author mostly turned his face to the inner world of the individual in his stories and did not deal with social problems. For this reason, social themes – such as economic problems, class differences, and generational conflicts – are not at the forefront of his stories. Vüs'at O. Bener is a situation storyteller. Therefore, while psychological analyzes and reflections are dominant in his stories, events and places are in the background. In Bener's stories, the space has often remained ambiguous or abstract, and sometimes it has been glossed over with a few sentences. In the author's stories, the design of the place draws attention rather than the description of the place. Autobiographical traces are quite evident in the author's stories. In these stories, large cities and provincial cities, where the narrator is an officer, appear as qualified outdoor spaces. In Bener's stories, the exterior is predominantly unnamed Anatolian cities or towns. The events in the author's stories usually take place indoors. These places are cafeterias, hospitals, hotels, prisons, shops or houses.

Anahtar Kelimeler

Vüs'at O. Bener
Edebiyat
Öykü
mekân

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 13.01.2024
Yayın Tarihi: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1418768

Keywords

Vüs'at O. Bener
Literature
Story
Place

About Article

Received: 13.01.2024
Published: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1418768

^a İletişim Yazarı: copuryusuf@gmail.com

^b Dr., MEB/ İstanbul/ ORCID: 0000-0003-2196-5867

Giriş

Vüs'at O. Bener, öykücü yönü ağır basan ve 1950'den sonraki süreçte ismini öyküleriyle duyuran, ilerleyen dönemlerdeyse roman, oyun ve şiir alanında da eserler veren bir yazardır. Bener'in; *Dost* (1952), *Yaşamamız* (1957), *Siyah-Beyaz* (1993), *Mızıkalı Yürüyüş* (1997), *Kara Tren* (1998), *Kapan* (2001) adlı öykü kitaplarının yanı sıra; *Buzul Çağının Virüsü* (1984) ile *Bay Muannit Sahtegi'nin Notları* (1991) adında iki romanı ve *Ihlamur Ağacı* (1962) ile *İpin Ucu* (1980) adında oyunları da vardır.

Dost ve *Yaşamamız* eserleri daha sonra Yapı Kredi Yayınları'nca *Dost-Yaşamamız* adıyla (2003) birleştirilmiştir ve incelememizde bu eser dikkate alınmıştır.

Vüs'at O. Bener, *Dost* ve *Yaşamamız*'daki öyküleriyle döneminde özgün bir arayışın temsilcisi olmuştur. Yazarın yenilikçi tarzda yazdığı bu öyküler, Sait Faik'ten sonra gelişen modern öykücülüğün önemli duraklarından biri olmuştur. Bu bakımdan Bener, 1950'li yılların yenilikçi hikâyecilerini etkilemiştir. (Batur, 2004, s. 62).

Bener, ilk hikâyelerinden başlayarak sezgisel bir anlatımı tercih etmiş, anlamı çoğaltan bir öykü dünyası kurmuştur. Yazarın öykülerinde mutlakçı ve idealist bir söylem, tavır görülmez. Bener'in öyküleri, mutlak sonlu kurgularla değil, gündelik hayatın göz ardı edilmiş ayrıntılarıyla dikkat çeker.

Vüs'at O. Bener'in öyküleri varoluşsal benlik sorunsalının farklı boyutlarını konu edinir. Yazarın öyküleri, bireyi ve onun yaşamla olan duygusal mücadelesini ele alır. Yazarın öykülerinde bireyin iç diyalektiği olduğu gibi verilir. Benlik ve onun üzerindeki birey ve çevre baskısı ve bu baskıdan doğan çatışmalar Bener'in öykülerinde belirgindir. Yazarın kahramanlarının neredeyse tamamı "boşluk"ta ve bir" arayış" içindedir. Varoluşçu yaklaşım, Bener'in hikâyelerinde kendisini ağırlıklı olarak hissettirir. Bu nedenle yazar için yazma edimi de dışarıdaki boşlukların, eksikliklerin tamamlandığı toplumsal güdümlü bir eylem değil varoluşsal bir farkındalığın sevk ettiği bir faaliyettir. Ancak bu, amaca kavuşulsa da hiç bitmeyecek bir arayıştır. Yazarın neredeyse bütün kurgusal metinlerinde "yaşamı yazarak var etme çabasıyla bunun imkânsız olduğu sezgisi arasında, yaşananları doğru, içten, sahici bir dille anlatma isteğiyle yazılanın sahtelikten kurtulamayacağı bilgisi arasında, anlatma isteğiyle anlatıya olan inançsızlık arasında gidip gelir" (Gürbilek, 2004, s. 34) olması bu yüzdendir. Bunaltı, hiçlik, yalnızlık, can sıkıntısı, anlam arayışı, düzensizlik gibi izlekler yazarın öykülerinin içeriğini yansıtır. Bu izlekler, çoğunlukla, varoluşçu düşüncenin edebiyattaki yansımaları olarak hikâyelerde dikkat çeker. Varlık-yokluk antagonizmasının ürünü bu anlatılar genellikle "hiçlikten kurtulmak için başla[yıp], yine hiçlik duvarına çarp[arak]". (Gürbilek, 2004, s. 35) bir nevi 'Sisyphos yazgısı' üretirler.

Kurmacada Mekân

Mekân, kurgusal bir metnin önemli unsurlarından biridir. Şiirden, öyküye, romandan tiyatroya hemen her edebi verimin temel taşlarından biri olan mekân unsuru, anlatılanların okur nezdinde tam anlamıyla ve bir bütün olarak anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlayan bir etkiye sahiptir.

Mekân, en genel anlamda soyut ve somut mekânlar olarak iki kategoriye ayrılır. Soyut mekânların çizgileri net olmasa da anlatılan metnin psikolojik yansımalarını bir bütün olarak tamamlaması bakımından önemlidir. Soyut mekânlar kendi içinde dört ayrı bölümde değerlendirilir. Bunlar: duygusal, metafizik, ütöpik ve fantastik mekânlardır. Fantastik

mekânlar; gerçekte olmayan ve edebî bir eserde yazarın hayalinde canlandırdığı mekânlar henüz ütopyik mekânlar ise aslında, yaşamın tüm kötülüklerinden, olumsuzluklarından, zorluklarından uzakta “güzel” ve “ideal” olan hayali mekânlardır. Metafizik mekânlar, fizik ötesi (cennet, cehennem gibi) bu dünyaya ait olmayan mekânlar henüz son olarak duyusal mekânlar da öykü/roman karakterlerinin duygusal ve ruhsal durumuna göre üretilen mekânlardır. Somut mekânlara gelince; bunlar kendi içinde açık ve kapalı mekânlar şeklinde tasnif edilir. Açık mekânlar; mahalle, cadde, sokak, köy gibi belirli bir dar çerçeveye sınırlanmayan mekânlardır. Ev, oda, kompartıman, işyeri vb. mekânlar ise kapalı mekânlardır. Bir eserde tercih edilen mekân, kahramanların iç dünyalarını, yaşam tercihlerini, biçimlerini veya o eserde yaratılmak istenen duygu atmosferini dikkate alınarak belirlenir. Zira belirlenen, seçilen mekânın duygusal ve psikolojik yansımaları o eserin önemli kurgusal zeminini oluşturabilir.

Varoluş kaygısıyla ilgili bir duraksamanın imi halindeki mekân algısını, çevresel ve olgusal olarak ikiye ayıran Ülkü Eliuz, varoluşsal endişeyle alakalı bir tereddüttün “Kemal Tahir Öykülerinde Labirent Mekânlar” başlıklı makalesinde çevresel mekânı, olay merkezli anlatılarda kullanılan ve üzerinden geçilen yer olarak tanımlar ve sadece vestiyer niteliği taşıdığını belirtir (2004, s. 9). Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân* adlı çalışmasında asıl olanın özne kadar yönlendirici, yol gösterici olan olgusal mekân olduğuna dikkat çeker (Narlı, 2002, s. 99). Bu bağlamda Eliuz, bahsi geçen makalesinde olgusal mekânı “dışarıdaki içerdelik” olarak tanımlar ve böylece Richard Sennett’in *Gözün Vicdanı* adlı eserinde belirttiği “eğer içler gözlenebilseydi, mekân (kişi) çözümlenmelerine gerek kalmazdı” (1999, s. 38) cümlesini akllara getirir (Erdal, 2015, s. 378).

Türk edebiyatında mekân algısı, dönemlere, yazarların edebiyat yaklaşımlarına ve hatta metinden metine farklılık gösterir. Mekân kullanımı, Tanzimat döneminde ağırlıklı olarak dekor işlevi görürken sonraki zamanlarda daha fonksiyonel bir boyuta ulaşır. Bu nedenle mekân, edebi türlerde, metinlerde karakterlerin kültürlerini, sosyal aidiyetlerini, psikolojik durumlarını yansıtan bir işleve sahiptir. (Ertuş, 2014, s. 696).

Vüs’at O. Bener’de Mekân

Bener, eserlerinde mekândan, zamandan ziyade o anki “durum” a odaklanır. Vüs’at O. Bener’in öykülerinde mekânların net çizilmediği, birkaç cümleyle geçiştirildiği, yazarın daha çok kahramanların iç dünyasına eğildiği görülmektedir. Bu çalışmanın temelini de varoluşçu bir yaklaşımla öyküler yazan Bener’in kahramanlarının psikolojik yansımalarıyla nerdeyse sezdirilmeye çalıştığı mekânların nasıl ve ne şekilde verildiği, anlatılan “durum” la mekânlar arasında bir bağ olup olmadığı sorusu oluşturmaktadır.

Yazar, bir söyleşisinde öykülerinde mekânı bilinçli olarak belirsiz kıldığını ve mekânı mitolojik hale getirmek istediğini ifade eder. Bener, aynı söyleşide mekânı anonimleştirmek istediğini ve bu nedenle öykülerinde mekânın pek olmadığını belirtir. Bener, öykülerinde mekânın belirgin olmamasının bir diğer nedeni de şöyle açıklar: “Bireyin iç meseleleri ilgilendiriyor beni. Kendi içinde sürekli bir didişme halinde olan bireyin iç dünyasını vermek daha ilginç benim için” Antakyalı, 2002, ss. 69-70).

Yazarın, ilk kitabı *Dost*, diğer kitaplarına göre mekân ilgisi kurmaya müsait bir yapıdadır. *Yaşamamız*’da ise mekâna dair betimlemelerin giderek soluklaştığı görülmektedir. *Dost* kitabında ağırlıklı olarak Ege kasabaları mekân olarak seçilmişken, *Yaşamamız*’da ise mekân Ankara’dır. Yazarın yaşamı, mekân tercihlerinde önemli izler bırakmıştır. Bener’in

hikâyelerinin kurgu zeminleri yazarın yaşadığı yerlerle yakından ilgilidir. Mesela, Ege bölgesi, yazarın Harp Okulundan sonra uzun süre görev yaptığı bir bölgedir ve o dönemde yazılan öykülerin ağırlıklı mekânı da burasıdır. Bunun yanı sıra *Yaşamamız*'da, bu eserdeki öykülerin büyük bölümü 1950'li yıllarda yazılmıştır, o dönemde Bener'in yaşamının önemli bir bölümünü geçirdiği Ankara dikkat çeker. (Solak, 2011, ss. 802-803).

Siyah-Beyaz, Kara Tren, Kapan, Vüs'at O. Bener'in, Dost-Yaşamamız öykü kitaplarından sonra, ağırlıklı olarak anılarını merkeze alan öykülerinden oluşan diğer kitaplarıdır. Yazarın bu kitaplarında yer alan öyküler, otobiyografi niteliğinde, yazarın yaşamından kesitler taşıyan ve anı, deneme öykü türleri arasındadır.

İncelemeye esas kitaplar yazarın, *Dost-Yaşamamız, Siyah-Beyaz, Kara Tren, Kapan ve Mızıkalı Yürüyüş* adlı kitaplarıdır. Bu eserlerde "mekân unsuru" dikkat çeken öyküler çalışmanın zeminini oluşturmuştur. Vüs'at O. Bener'in incelenen beş kitabının içinde mekân, en çok ilk dönem öykülerini içeren *Dost-Yaşamamız* eserindeki öykülerde ön plana çıkar (Şahin, 2006, s. 129). Vüs'at Bener'in yeni tarz öykülerinde ise (*Siyah-Beyaz, Kara Tren, Kapan ve Mızıkalı Yürüyüş*'te yer alan öyküler) somut mekân yok denecek kadar azdır. Bu öykülerin çoğunda mekân belirsizdir. Çalışmanın bir bütünlük göstermesi bakımından yazarın bu öykü kitapları da incelenmişse de mekânın en çok vurgulandığı öykülerin yer aldığı *Dost-Yaşamamız* adlı eserdeki öyküler, çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Bulgular

Vüs'at O. Bener'in incelenen öykülerinde mekânlar; iç ve dış mekânlar olarak iki ana başlıkta ele alınmıştır.

Mekânlar

Vüs'at O. Bener'in *Dost ve Yaşamamız* isimli hikâye kitaplarındaki hikâyelerin hemen hepsinde dış mekânlar şehir, kasaba, köy ve bucak olarak yer alır. Yazarın otobiyografik öğeler barındıran öykülerindeyse (*Siyah-Beyaz, Mızıkalı Yürüyüş, Kara Tren, Kapan*), özellikle dış mekân anlamında büyük şehirlerin yanı sıra yazarın subaylık vazifesi yaptığı taşra şehirleri çıkar (Şahin, 2006, s. 207).

	f	%
İç mekân	60	65%
Dış mekân	32	35%
Toplam	92	100%

Tablo 1 incelendiğinde Vüs'at O. Bener'in incelenen beş öykü kitabında (*Dost-Yaşamamız, Siyah-Beyaz, Mızıkalı Yürüyüş, Kara Tren, Kapan*) toplamda 92 mekânın geçtiği ve bunların çoğunluğunun (60) iç mekân olduğu görülmektedir. Bener'in öykülerinin varoluşsal bakış açısıyla yazıldığına; bireyin iç dünyasındaki arayışı, sorgulamaları, bunalımları, huzursuzluğu anlattığına değinilmişti. Bu bakımdan psikolojik ağırlıklı öykülerde mekânın çoğunlukla iç mekân olması doğal bir sonuçtur. İç (kapalı) mekânlar ağırlıklı olarak toplumdaki soyutlanmayı, içe dönük duygusal durumları ve yalnızlığı simgeler. Bu bakımdan

Bener'in bu mekân tercihine derin anlamlar atfettiği ifade edilebilir. Bener'in öykülerinde yerini alan bu iç (kapalı) mekânlar, bireyin toplumdan soyutlanmışlığını, sosyal hayatın kısıyında yaşadığının ve belki de tercih edilmiş bir yalnızlığın ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yazarlar, mekân olarak seçtikleri kapalı veya dar mekânlarda karakterlerini çoğunlukla tek açıdan ele almazlar. Karakterler tek boyutluluklarının farkında olurlar ve bu durumdan çıkmaya çalışırlar. Yazarlar karakterlerin tek boyutluluktan sıyrılma çabalarını anlatmayı tercih edebilirler. Mekân- karakter tahlillerine bakıldığında ağırlıklı olarak dar veya kapalı mekânların huzursuz bilincin tükenişine trajik bir süreçle eşlik ettiği, bu mekânların bir "tükeniş" öyküsüne ev sahipliği yaptığı görülür. (Korkmaz, 2007, s. 410).

Vüs'at O. Bener'in Öykülerinde İç Mekânlar

Vüs'at O. Bener'in öykülerinde mekân olarak iç mekânın ağırlıkta olduğuna değinilmiştir. Yazarın öykülerindeki iç mekânların ayrıntısı aşağıda verilmiştir.

	f	%
Cezaevi	1	2%
Dükkân-İşyeri	12	20%
Ev	34	57%
Hastane	7	11%
Lunaparklar	1	2%
Oteller	3	4%
Tren	1	2%
Yemekhane	1	2%
Toplam	60	100%

Tablo 2 incelendiğinde yazarın incelenen beş kitabında öykülerinde geçen 60 iç mekân içinde en çok evlerin yer aldığı (34) görülmektedir. Yazarın öykülerinde iç mekân olarak en çok evlerin geçmesi, onun öykülerinin psikolojik zeminiyle ilgilidir. Zira, Bener'in öykü karakterleri genelde dış dünyaya sırtını dönmüş kendi iç dünyasında varoluşsal kaygılar taşıyan karakterlerdir.

Evler

Bener'in incelenen kimi öykülerinde evler, karakterlerin psikolojik yapısından ziyade onların sosyoekonomik durumunu yansıtır (Şen, 2007, s. 127). *Dost-Yaşamasız'* da yer alan "Akraba" öyküsü bu duruma iyi bir örnektir. "Oysa kendimi tutmasam çenelerim takırdayacak. Oda da akım var gibi. Pencerenin aralıklarına çift kat gazete kâğıdı çektik güya, nafile. Şöyle derli toplu, tek başıma oturacağım bir oda bulamadım gitti..." (Bener, 2003, s.77). Anlatıcının yalnızlığıyla birlikte yoksulluğunu da burada mekân üzerinden gösterilmiştir: Pencereleri gazete kâğıdıyla kaplanmış ve soğuğu olduğu gibi içeriye alan küçücük bir oda.

Dost-Yaşamasız kitabında yer alan öykülerden “Dost” öyküsünde, Kasap Ali'nin evi, “Sarhoşlar”da Ekrem Bey'in çiftlik evi, “Korku”da kahraman anlatıcının evi, “Akraba”da kahramanın evi, “Boş Yücelik” öyküsünde Asım'ın evi “Yazgı” adlı öyküde Macit Bey'in evi, “İlki” adlı öyküde anlatıcı kahramanın evi, “Batak” ta bir bucakta görev yapan doktorun evi “Acamı” öyküsünde Zeki Bey'in odası, “Kan”da kahramanın odası, “Kovuk”ta, gece konu mahallesinde yapılan ve sekiz kişilik bir ailenin yaşadığı ev, “Monolog”ta anlatıcı kahramanın odası, “Pazarlık” ta öykünün kahramanı Ahmet'in ablasının evi, “Öfke”de anlatıcı kahramanın evi, “Laedri” de, Laedri'nin evi, iç mekân olarak geçer.

Kara Tren kitabındaki “Kara Tren” öyküsünde, anlatıcının subaylık mesleğinden istifa etmeden önce karısıyla birlikte Ankara'da tuttıkları ev, “Buluşma”da küçük bir apartman dairesi, “Telgraf” hikâyesinde Ceylan'ın evi, “Gece Düzeltmenliği” öyküsünde, anlatıcının evi, “Optalidon”da ahşap bir ev, “Horlama” hikâyesinde yazarın evi, “M.R” öyküsünde yazarın karısından ayrılmadan önce kaldığı ev, “Odayı Ayırmak Sorunsalı” öyküsünde, mekân, anlatıcının evi, “Fattuş” hikâyesinde yazarın ikinci eşi Hande'yle kaldığı ev, “Fotoğraflar”, “Saklı Tutulan”, “Yok Nikâh”, öykülerinde ayrıntıları hiç verilmeyen kime ait olduğu dahi belli olmayan evler incelenen öykülerde iç mekân olarak geçer.

Siyah Beyaz kitabındaki “Sünnet” hikâyesinde yazarın ilkokul yıllarında oturdukları evi, “Kırık Fincanlar” öyküsünde anlatıcı kahramanın evi, *Kapan* kitabındaki “Palto”da yazarın evi yine iç mekân olarak geçen yerlerdir.

Vüs'at O. Bener'in iç mekân olarak eve yer verdiği öykülerinde yazar, dikkatini mekândan ziyade öyküdeki karakterlerin, anlatıcı kahramanların iç dünyasına, anılarına ve ailesine çevirir. Mekânın ev olduğu birkaç cümle ile anlaşılabilir da öykülerde mekân belirsiz bırakılmıştır. “Kan” öyküsü diğer öykülerden mekân-psikoloji bütünlüğü bakımından, ayrılır. Öyküde evlilik dışı bir birliktelik neticesinde hamile kalan bir kadının, birlikte olduğu adamın ailesinin evindeki yaşantılara yer verilir. Öyküde, herkesi huzursuz eden bu durumun psikolojik yansımaları karakter ve mekân tasvirleriyle de verilir. Bu şekilde hikâyenin zemini tek bir yoğun etki yaratacak şekilde kurulur (Tutumlu, 2007, s. 31). “Sis dağılgın, gözeleri dolgun buğularla daha büyüyor. Büyüdü; boğdu, yılgın sokakları, bacaları, ıpsıslak toprağı. Duvarlar kof gürültülerle içlerine yığılıyordu, sesler soğruluyordu, kızılı büyümeden alınıyordu ışıkların. Dağ yollarında homurtular kısıldı, karanlık koyuldu. Ova durgun, batık, sağır” (Bener, 2003, s. 134).

Bener'in otobiyografik öğeler taşıyan öykülerinde (“Kara Tren”, “Telgraf”, “Gece Düzeltmenliği”, “Optalidon”, “Horlama”, “Sünnet”, “M.R”) ağırlıklı olarak ev ve ev içi mekânlara yer verilmiştir. Anlatıcının yazar olduğu öykülerde, anlatıcı, hikâyelerin yazım aşamasında evdedir. Mesela “Kara Tren”de, anlatıcının subaylık görevinden ayrılmadan hemen önce eşiyle beraber Ankara'da kiraladıkları eve dair anlatım şu şekildedir:

“Zemin kat bir buçuk odalı dairemiz. Siirt'te gitmeden önce taşınmıştık. Ev sahiplerimiz üstümüzde oturuyor. Hoşlandılar bizden istifa edip dönecektim hemen, Hande için de iyi olacaktı, yalnızdı, göz kulak olurlardı. Hem ucuzdu kirası (...) Bahçeye açılan kapısı yok. Pencereden çıkılabilen bol çiçekli, güzel bir bahçemiz var. Sokak kapısından aşağıya dik altı yedi basamakla iniyor. Odayla buçuk oda buzlu cam takılmış bir ana kapıyla ayrılıyor birbirinden. Odanın ayrıca penceresi yok. Işık yakmasak bayağı karanlık içerisi. İçinde zor dönülebilen bir mutfak, daracık duş, tuvalet. Ola ki taş çatlasa otuz metre karelik bir sığınak.” (Bener, 2023, ss. 122).

Anlatıcının tarifinden öğrendiğimiz bu ev, yoksulluğun bir yansıması gibidir. Penceresiz daracık odalar yazarın ifadesiyle “sığınak” olan bu “ucuz” mekân anlatıcının yaşamdan beklentisinin de bir göstergesidir. Sığınak denilebilecek kadar boğuk ve küçük olan ev, anlatıcı için bir “yuva” olamasa da “mecburiyetten” yaşanan bir yer mahiyetindedir. Alıntıda “ucuzdu kirası”, “buçuk oda”, “zor dönülebilen mutfak”, daracık duş” ve “otuz metrelik sığınak” ifadeleri kahramanların sosyoekonomik durumlarını göstermekteyken, “çiçekli güzel bir bahçe” ifadesi her şeye rağmen umudu ve hayata olan bağlılığı belirtmektedir.

Yazarın bazı öykülerinde ev, anlattığı kahramanın/karakterlerin sosyoekonomik durumlarını yansıtır. “Kovuk” bu öykülere iyi bir örnektir. Öykü, dere boyunda yoksul bir gecekondu evinde geçer. Öyküde dış mekân, gecekondu mahallesidir. Mehmet Bey, bu mahalledeki bir evden oda kiralar. Evde Mehmet Bey dışında sekiz kişi daha yaşamaktadır. “Evin yaslandığı kaya elimle soğukluğuna değıyormuşum gibi yakın. Yarıklar, tasların altı, kovukların içi dolu. Kığım kığım. Yeşilli, karalı, tüylü. Yığınla. Kimi kıvrık uykulu, kimi kıl ayaklarını bükmeye güçsüz. Odanın kirli sarı badana çekilmiş duvarlarında, Mekke, Kerbela, Koca Yusuf resmi ve el büyüklüğünde bir Osmanlı tuğrası” (Bener 2003, s. 198).

Alıntıda geçen ve anlatılan mekânı tasvir için kullanılan “soğukluk”, “yarıklar”, kovuklar”, “kirli sarı badana”, ifadeleri evin içinde yaşayanların sosyal ve ekonomik durumları hakkında bilgi verir. Bener, bir başka öyküsünde “sığınak” olarak nitelediği evi bu sefer “kovuk”a benzetmiş, o evin içinde yaşayanların hayatlarına dair mekân üzerinden yansımalar vermektedir.

Anlatılan ev kadar sokaklar ve yollar da yoksulluğun fotoğrafı gibidir: “Evimizin yolu kesekli toprak. Yağmurda, lodosta balçık çamur” (Bener, 2003, s. 197). Evin tek odasında soba vardır. Herkes orada yatar. Yakacak kıttır. Sağdan soldan bulunan çalı çırpıyla soba yakılır. Yer döşeklerinde, bir odada yatılır. Mekâna dair tüm bu ayrıntılar gecekonduya yaşayan insanların yaşam biçimi irdelemesi bakımından önemlidir. (Şahin, 2006, s. 223).

Bener’in mekân olarak evi seçtiği öykülerinde evler genellikle tek katlı veya giriş katında, küçük, bakımsız, az ve eski eşyaların ağırlıkta olduğu evlerdir. “Hamamönünde tek katlı, düzayak bir evde oturuyorduk” (Bener, 2003, s. 20) Yazarın ev’leri birer “yuva”dan ziyade mecburi birer ikametgâh yeridir: “Emek Mahallesi’ndeki şantiyeden bozma evimde toplanıyorduk, babam emekli olup Ankara’ya yerleşmeden önce.” (Bener, 2003, s. 21).

İncelenen öykülerde evin bir bütün olarak mekân olarak kullanılmasının yanı sıra “Acamı”, “Kan”, “Monolog” gibi öykülerde sadece küçük, bakımsız ve sağlıksız odalar da mekân olarak kullanılır.

Dükkânlar

Vüs’at O. Bener’in öykülerinde evden sonra en çok dükkânlar, işyerleri iç mekân olarak kullanılır. *Dost- Yaşamaz* kitabındaki “Dost” hikâyesinde, Kasap Ali’nin dükkânı, “Suçüstü” adlı öyküdeki bir mahalle bakkalı, “Leblebici” hikâyesinde bir leblebici dükkânı, “Dam” öyküsünde, Ayvalık’ta bir kıyı gazinosu, “Biraz da Ağla Descartes” adlı öyküdeki genelev, “Korku” adlı öyküdeki meyhane, “Nihavent Saz Semaisi” *Evim Hamburger* adındaki bir iş yeri, *Siyah-Beyaz* kitabındaki “Geçmişe Yolculuk” adlı öyküdeki bar, *Kara Tren* kitabındaki “Gece Düzeltilenliği” öyküsünde Ulus gazetesinin matbaası, “Düet” hikâyesinde tıbbî malzemeler satan bir dükkân, yazarın öykülerinde iç mekân olarak yer verdiği dükkân ve işyerleridir. “Leblebici” hikâyesi haricindeki mekânlar, tasvir edilmeden çoğunlukla isim olarak geçer.

"Leblebici" öyküsünde anlatılan dükkân, kahramanların ruh halleriyle uyumludur. Yaşamındaki tek kimsesi olan biricik oğlu tarafından da terk edilen dükkân sahibinin yalnızlığı, terk edilmişliği, hayatı akışına bırakan edilgen tavrı, dükkâna da yansımıştır.

"Mahalle arasındaki leblebicinin bacasında koyu bir duman kırışıyor, düzelip dikiliyor. Seleler boş. İhtiyar, gözleri yumulu iri nohutları kavuruyordu. Kerpiç duvarların sıvaları dökülmüştü, çapraz çatıkları ortaya çıkmıştı. Tahta kapı yarı aralıktı. İhtiyarın çul kaplı ot yatağı, tahta ranzanın üstünde. Pıyırım pıyırım bir haki kaput yere kaymış. Büyükçe bir küp. Sol yanda elekler asılıydı. Tavana yakın ufak, dört köşe bir delikten ışıyordu dükkân. Tavan isten, kurumdan kapkaraydı. Örumcek ağları saçaklanmıştı. Karşı duvarda paslı kocaman bir yatağan asılıydı. Kabzasında parıltı. Bir ibrik, bir toprak güveç, üç çuval nohut." (Bener, 2003, s. 200)

Bener'in iç mekân olarak yer verdiği evlerde olduğu gibi dükkân ve işyerleri de çok belirsiz ve kısa şekilde öykülerde yer alır. Bu mekânların öyküdeki karakterlerin psikolojik durumlarıyla veya içsel sorgulamalarıyla doğrudan bağlantısı yoktur. Yazar, mekânı önemsizleştirmiş öyküde yer alan kişinin veya kişilerin iç dünyalarına değinmiştir. Mesela "Gece Düzeltilenliği" öyküsündeki matbaa "Külüstür bir binada, kursun döküm dizgi makinelerinde diziliyor gazete. Odun sobasının isisi, dumanı üstümüzde." (Bener, 2003, s. 135) diye tasvir edilirken "Düet" hikâyesindeki tıbbî malzemeler satan bir dükkân, "Büyük mağaza. Her yan malzeme sandıkları kutuları ile dolu. Ortada yaşlıca gözlüklü bir adam oturuyor, kasanın yanındaki masada." (Bener, 2003, s. 163) şeklinde kısaca tasvir edilir.

Hastaneler

Vüs'at O. Bener'in öykülerinde hastaneler iç mekân olarak yedi kez kullanılmıştır. Özellikle yazarın ölümle ve hasta insanlardan bahsettiği öykülerde karşımıza bir hastane dekoru çıkar. Yazar, öykülerinde hastanelerin genellikle isleyiş süreçlerine dair ayrıntılara yer vermiştir. Bener, iç mekân olarak hastaneyi kullandığı öykülerinde bazen de hastanelerle ilgili hiçbir ayrıntıya yer vermemiştir. Öykülerde geçen hastanelerin genellikle tam teşekküllü, büyük hastaneler olduğu söylenebilir (Şahin, 2006, s. 232-233).

Dost Yaşamamız'daki "Anlaşılmayan", Siyah-Beyaz'daki "Sır", Kara Tren'deki "Brucella", "Yaylı çalgılar", "Bir Tutam Saç", Kapan'daki "Ya Herru Ya Merru", "Uyumak", "Bağımlılar Koğuşu" iç mekânın hastane olduğu öykülerdir.

İç mekân olarak hastanelerin geçtiği öykülerde mekân-psikoloji ilişkisi bakımından "Anlaşılmayan" öyküsü dikkat çeker. Bu öyküde üçüncü tekil anlatıcı vardır. "Anlaşılmayan"da yazarın psikolojik panoramaları dikkat çeker. Hastane ortamı, hasta psikolojileri dikkatli gözlemlerle ve başarıyla tahkiye edilir (Solak, 2011, s. 795). Hikâyede mekân "ortası fiskiyeli" bir "üniversite hastanesi"dir. (Bener, 2003, s. 168).

Oteller

Bener'in *Dost-Yaşamamız'daki "Dam", Kara Tren'deki "Kara Tren" ve "Düğün Geceleri (III)/ Öç Almak"* öykülerinde iç mekân otellerdir. Her üç öyküdeki otel odaları bakımsız, kirli ve oldukça küçüktür.

"Dam"daki otel, "Otelin teneke musluğunda elimi, yüzümü yıkamaya çabalarken "iyi şeyler düşünmeli canım!" dedim. Tuttuğumuz odanın duvarlarında tahta kurusu lekeleri varmış, karanlık basınca fareler cirit atarmış tavanda, ne zararı var?" (Bener, 2003, s. 48); "Kara Tren"daki otel, "Yılın en temiz oteliymiş. Basamakları gıcırtilı merdivenden odama çıktım.

Otelde boy abdesti almaya olanak yok, teneke muslukta yarım yamalak yıkayabildim yüzümü.” (Bener 2003, s. 119); “Düğün Geceleri (III)/ Öç Almak”taki otel de “İkinci kattaki odamıza çıkıyoruz. Ayrı iki yatak, baş uçlarında birer komodin. Ara masasına meyve konmuş.” (Bener 2003, s. 152), şeklinde anlatılır.

İncelenen öykülerde kullanılan mekânlardaki “olumsuzluk” halleri oteller için de aynıdır. Otel odaları çoğu zaman küçük ve bakımsızdır. Yazarın mekân olarak evleri, odaları, hastaneleri kullandığı öykülerde olduğu gibi mekânın otel odası olduğu öykü karakterleri de çevreleriyle barışık olmayan, sürekli yaşamı sorgulayan kişilerdir. Bu karakterlerin psikolojik yansımalarını tıpkı ev, oda, hastane tasvirlerinde gördüğümüz gibi otel odalarından bahsedilirken de görmekteyiz.

Diğer İç Mekânlar

Son olarak Bener, incelenen öykülerinde iç mekân olarak birer kez tren, *Kara Tren*'de (“Kara Tren”) yemekhane *Siyah-Beyaz*'da (“Kurban”), cezaevi (“Cezaevi Günleri”), ve lunaparkı *Dost-Yaşamasız*'da (“Kuş”) kullanmıştır.

Vüs'at O. Bener'in Öykülerinde Dış Mekânlar

Vüs'at O. Bener, incelenen öykülerinde mekân olarak 32 farklı dış mekâna yermiş, bunlardan 20'si şehirlerde, 10'u da köy, kasaba veya bucaklardaki mekânlar olmuştur. Yazarın ağırlıklı olarak iç mekâna yer verdiğiinden bahsedilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde dış mekânlarda şehirlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

	f	%
Şehir	20	62%
Köy, Kasaba, Bucak	10	38%
Toplam	32	100%

Vüs'at O. Bener'in öykülerinde dış mekân olarak şehrin ağırlıkta olması, yazarın hayatını büyük bölümünü şehirlerde geçirmesinin bir yansıması olarak kabul edilebilir. Başta Ankara olmak üzere Ege'nin farklı şehirlerinde yaşamını sürdürmüş olan yazarın eserleri de ağırlıklı olarak şehrin günlük hayatından kesitleri yansıtır.

Şehirler

Yazarın *Dost-Yaşamasız* kitabındaki öykülerin büyük çoğunluğunda olayların geçtiği dış mekânların; şehir, kasaba, köy, bucak olduğu görülmektedir. Bu öykülerde mekânların ismi verilmemiştir. Buna rağmen anlatılan mekânların özelliklerinden ve yazarın çeşitli zamanlardaki öykülerine dair yaptığı açıklamalardan bu yerlerin daha çok Ege bölgesindeki şehir, kasaba, bucak ve ilçeler olduğu anlaşılmaktadır (Şahin, 2006, s. 2017).

Dost-Yaşamasız eserinde dış mekân olarak bir Anadolu kentinde geçen “İlki” hikâyesi, yine belirsiz ve net olmayan mekân tasvirlerini içerirken “Acamı” öyküsü bir büyük şehrin tanıtımı ile başlar. ‘Kovuk’ bir gecekondu öyküsüdür. Yine mekân net çizilmemiştir ancak bu mekânın büyük bir kentin kenar mahallerinde geçtiği okura hissettirilir. “Leblebici” adlı öykü Anadolu'nun kentlerinden birinde geçerken “Barda” adlı öykü, büyük şehirde geçmektedir.

"Biraz da Ağla Descartes" adlı öykü yine büyük şehirde geçer. "Laedri", büyük şehirde geçer. *Dost-Yaşamasız*da yer alan "Kömür", "Kibrit", "Boş Yücelik", "Suçüstü", "Anlaşılmayan", "Kuş", "Yaşamasız", "Bakanlık Makamına" öykülerinde de dış mekân şehirdir. Fakat hikâyede dış mekâna ait unsurlar detaylandırılmamıştır (Şahin, 2006, s. 210).

Siyah-Beyaz kitabındaki "Reji Yangını" hikâyesinde Erzincan, "Bisiklet" ve *Kara Tren* eserindeki "Kara Tren" hikâyesinde Siirt, "Tepede" öyküsünde İstanbul, "Pasta" öyküsünde Ankara mekân olarak kullanılmıştır.

Bener, dış mekân olarak yer verdiği şehirlerde yine ayrıntılara pek fazla girmemiştir. Kimi zaman tek cümleyle kimi zaman da hangi şehrin olduğunu ima ederek, "Tepede" öyküsünde olduğu gibi; "O gün, en kenarda durmuş, boğaza bakıyordum." (Bener, 2003, s. 111), şehirleri dış mekân olarak kullanmıştır.

Bener'in dış mekân olarak şehirlere yer verdiği öykülerinden en dikkat çeken "Biraz da Ağla Descartes" öyküsüdür. Çünkü yazarın incelenen ve mekân olarak şehirlere yer verilen öykülerinin çoğu Anadolu'nun farklı şehirlerinde geçerken "Biraz da Ağla Descartes" İstanbul Beyoğlu'nda geçmektedir. Askerî lisede yatılı eğitim gören iki arkadaş, izinli oldukları bir günde şehri gezerler. En son İstiklâl Caddesi'ni dolaşırlar. Bu hikâyede mekân, öznel bir bakışla, anlatıcının duygu dünyasını yansıtan bir motif olarak yer alır (Şahin, 2006, s. 210).

"Mahur bir sabah başlamıyor, kurşuni, kalın örtüsünün altında kireçlenmiş kıkırdaklarını oynatmaya zorlanan şehir. Apartman yükseltilerinin deliklerinde ağaran tek tük cılız ışık. (...) Kokuşmuş çöp bidonlarının ardından gerinerek çıkan ak dişli, o hep aynı alaca köpek. Ölüm karası önlükleri içinde okullarına giden çocukların ardında. Çantalarında dinamit." (Bener, 2003, s. 238)

Anlatıcının "kıkırdaklarını oynatmaya zorlanan şehir", "tek tük cılız ışık", "kokuşmuş çöp bidonları", "ölüm karası önlükler" ifadeleri onun şehirle olan duygusal bağlantısının bir yansıması gibidir. Bu iki arkadaş, bu iki genç için yaşadıkları şehir, soluk alıp vermekte zorlandıkları bir mekândır. İzinli oldukları bir günde şehrin karanlık taraflarını görmeleri, şehri karanlık görmeleri onların hayatını sürdürdükleri kentle olan münasebetini ifade etmesi bakımından dikkat çekicidir.

Vüs'at O. Bener, memur olarak Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamıştır. İstanbul ve Bursa (Bener'in askeri liseyi ve Harp Okulu'nu okuduğu şehirler) veya Balıkesir (Bener'in ilk mesleki döneminde uzun zaman görev yaptığı şehir) ve çevresi, Ankara, (yazarın askerlikten istifa ettikten sonra yaşadığı şehir) onun öykülerinde, net çizgilerle çizilmese de önemli oranda yer bulur (Solak, 2011, s. 801). Bener bu durumu şöyle ifade eder: "Benim için önemli olan öyküdeki mekânın nasıl ele alındığıdır. Yani, ele alınan mekân yaşanabilir mi, inandırıcı mı ona bakmak gerekir. Öykülerimde söylediğim ancak geri planda var olan mekân büyük ölçüde Ege yöresidir. Ege'yi çok iyi bilirim ve bu yöreyi öykülerimde çok işledim. İzmir, Dikili, Bergama, Çanakkale, Ayvalık, Edremit, Havran, Biga, Kara Biga, Burhaniye Ancak şunu da söylemek isterim öykülerimde dış mekânı belirgin kılmaya çalışmak pek doğru bir tavır olmaz, çünkü ben muhtelif şehirlerde yaşamış bir yazarım" (Antakyalı, 2002, s. 60-70).

Köyler-Kasabalar-Bucaklar

Vüs'at O. Bener'in dış mekân olarak köy, kasaba, bucak isimlerine yer verdiği öyküleri şunlardır: *Dost-Yaşamasız* kitabında "Dost", "İstakoz", "Havva", "Pazarlık", "Dam", "Korku", "Akraba", "Yazgi", "Batak", "Maskara", "Hasan Hüseyin", "Sarhoşlar" isimli hikâyelerinde

dış mekânlar, Ege bölgesinin çeşitli kentleri, ilçeleri, kasabaları ile köy ve bucaklarıdır. (Şahin, 2006, s. 212).

“İstakoz” hikâyesinde Balıkesir’in Akçay ilçesi, “Dam” öyküsünde Ayvalık’ın bir kasabası, “Korku” öyküsünde Soğukkuyu kasabası, “Batak” öyküsünde, Burhaniye’ye bağlı bir bucak, “Hasan Hüseyin”, adlı öyküde Bursa’nın bir kasabası, dış mekân olarak yer almaktadır. Bener’in “Dost”, “Havva”, “Pazarlık” hikâyelerinde de dış mekân Anadolu’nun farklı farklı semtleridir fakat yazar bu semtlerdeki mekânların tam olarak neresi olduğunu net bir şekilde belirtmemiş, birkaç küçük detay vererek dış mekânı yansıtmıştır. “Müsaade Sizin” öyküsünde ise mekân Kızılcıhamam ilçesidir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Vüs’at O. Bener’in hikâyelerinde en çok bireysel temalara, bireyin iç sıkıntısına, ölüm korkusuna ve duygusuna, kuşkulara, yaşlılığın doğurduğu sıkıntılara; derin yalnızlıklara yer vermiştir. Yazarın öykülerinde bireye ve onun iç diyalektiğine yoğunlaşması mekânlarla ilgili ayrıntıları silikleştirmiştir. Bener’in kahramanlarının nerede olduğu değil, nasıl yaşadıkları daha önemlidir. Öykü karakterlerinin duygusal yansımaları çoğu zaman mekândan bağımsızdır. Yazarın öykülerindeki karakterler oldukları mekândan hatta zamandan bağımsız bir arayış, bir varoluş çabası içindedirler. Bener’in öykülerinde mekânlar bu nedenle varlığını, kısmen neresi olduğunu bildiğimiz ama ayrıntılarına yer verilmeyen mekânlardır.

Yazar öykülerinde en çok iç mekân olarak evi kullanmıştır. Ev, bireyi toplumdaki ve çevresinden ayıran, bireyin kendi gerçekleriyle yüzleştiği bir mekân olması bakımından bu “evcimen” karakterlerin birer “yuva”sı niteliğindedir. Ancak okur, bu “yuva”ya dair pek bilgilendirilmez. Yazar, herkese “uzak” bu karakterlerin iç dünyalarındaki sarsıntılara ve huzursuzluklara eğilir.

Vüs’at O. Bener’in öykülerinde dış mekânlar ayrıntılarıyla verilmez hatta öykünün geçtiği yerleşim yerinin adı dahi anılmaz. Yazar, mekânları çok kısa tasvirlerle anlatır ve tanımlar. Bunun yanı sıra Bener’in hikâyelerinde mekân tasvirle kurgulanmaz. Yazarın çoğu öyküsünde mekânlar birkaç küçük ayrıntıda verilir. Bener, öykülerinde mekânı belirsiz kılmak ve mekânın hikâyeye etki eden bir unsur olmamasına adeta “özen” göstermektedir. Bener, dış mekân olarak Anadolu’daki şehir ve kasabaları kullanırken iç mekân olarak en çok evleri kullanmıştır.

Yazarın incelenen öykülerinde kahramanlarla mekân arasındaki ilişki soğuk ve karanlıktır. Evler, dükkânlar, oteller, hastaneler; şehirler, kasabalar, bucaklar hep olumsuz özellikleriyle verilmiştir. Bu durum, çoğu hikâyede ana karakter olan anlatıcıların içinde yaşadıkları topluma ve çevreye kendilerini yabancı hissetmeleri sürekli olarak bir sıkıntı içinde olmaları, kendilerini sorgulamaları gibi psikolojik durumlarıyla uyumluluk gösterir.

Evler, dar ve karanlık; dükkânlar, bakımsız ve eskimiş; hastaneler, soluk ve dökülmüştür. Şehirler, pis kokar; kasabalardan yoksulluk akar, bucaklar ve köyler ise büsbütün yokluğun pençesindedir. Bener’in öykülerindeki mekânlar onun hikâye kahramanlarının sosyoekonomik, psikolojik durumlarının birer yansıması gibidir. Mutsuz, yoksul, içinde yaşadığı ânı hissetmeyen ve hayata karamsar bakar kişilerin gözünden verilen mekânlar da bu insanlar gibi mutsuz, karanlık, umutsuz ve soluktur.

Yazarın mekân olarak evi, bir odayı, hastaneyi veya bir dükkânı kullandığı öykülerde zamanın kış mevsimi olması, bu mekânların aynı zamanda karakterlerin yoksulluğuna

işaretini daha da belirgin hale getirmiştir. Camsız pencereler, sobasız evler, üşüyen karakterler. Öykülerde zamanın kış, mekânların hep soğuk olması karakterlerin toplumla olan soğukluğunu ve uzaklığını perçinlemiştir.

Vüs'at O. Bener'in öyküleri, psikolojik yönü ağır basan öykülerdir. Bu öykülerde mekân darlaşmakta, çoğu zaman belirsizleşmektedir. Bu nedenle darlaşan veya silikleşen mekânlar derinlik kazanmamaktadır. Yazarın öykülerinde, bir iki öykü dışında, mekânlar kahramanların psikolojik durumlarına göre yeni anlamlar kazanmaz. Mekânlar, Bener'in öykülerinde birer ayrıntı olarak ve çoğu zaman bir değinmeyle hissettirilir. Bener'in öykülerinde kalabalık mekânlar yok gibidir. Yazarın öykülerindeki yalnızlık duygusu ve varoluşsal yaklaşım onun mekânlarını da "sakin" kılar. Yazarın öykülerinde mekân olarak yer verilen sokaklar dahi "bulanık"tır. Aslolan Bener'in öykü kişilerinin yaşama ve kendileriyle olan mücadeleleridir.

Kaynakça

- Antakyalı, B. (2002). *Vüs'at O. Bener'in öykücülüğü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sos. Bil. Ens.
- Batur, E. (2004). "*Vüs'at O. Bener'in romanı: tam bir hüznün konçertosu*". *Vüs'at O. Bener "Bir tuhaf Yalvaç"* (Yay. Haz.: Alpagut Gültekin). İstanbul: Nogunk Yay.
- Bener O. V. (2003). *Dost-yaşamamız*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Bener O. V. (2003). *Kapan*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Bener O. V. (2003). *Kara Tren*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Bener O. V. (2003). *Mızıkalı yürüyüş- kara tren*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Bener O. V. (2003). *Siyah-beyaz*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Eliuz, Ü. (2014). Kemal Tahir öykülerinde labirent mekânlar. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Y.6, s.11, Ocak-Haziran, s. 7-19.
- Gümüş, S. (2000). *Vüs'at O. Bener: kara anlatı yazarı*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Korkmaz, R. (2007). *Edebiyat ve dil yazıları Mustafa İsen'e armağan, "romanda mekânın poetiği"*, (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), s. 399-415. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Narlı, M. (2007). *Şiir ve mekân*. Ankara: Hece Yayınları.
- Sennett, R. (1999). *Gözün Vicdanı*, (Çev. Süha Sertabiboğlu, Can Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Solak, Ö. (2011). Vüs'at O. Bener'in Dost-Yaşamamız adlı kitabındaki öykülerin kurgusal coğrafyası. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/4 Fall 2011.
- Şahin, Ü. (2006). *Vüs'at O. Bener'in hayatı, eserleri ve hikâyeciliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, M. (2007). *Vüs'at O. Bener üzerinde bir inceleme (insan-eser)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutumlu, R. (2007). *Vüs'at O. Bener'in yapıtlarına anlatıbilimsel bir yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü,